

УДК 549

А.А.Ясинська

Львів. Державний університет ім. Івана Франка

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАРТИНА МАТВІЙОВИЧА СЛИВКА

Мартин Матвійович Сливко по праву належить до когорти вихованців і засновників геологічного факультету Львівського державного університету імені Івана Франка, які вписали не одну яскраву сторінку в історію становлення й розвитку наукової та педагогічної діяльності на нашому факультеті.

У творчій біографії М.М.Сливка важливе місце займає його педагогічна діяльність. Він був висококваліфікованим, майстерним педагогом. Понад двадцять років він читав на геологічному факультеті профілюючі курси мінералогії, геохімії та спецкурси “Кристалохімія”, “Мінералогія та геохімія рідкісних і розсіяних елементів”, “Мінералогія урану”, а також проводив практичні та лабораторні заняття, здійснював керівництво дипломними й курсовими роботами, навчальними й виробничими практиками. Його перу належать три частини курсу “Геохімія” – “Хімічний склад земної кори” (1965), “Вступні лекції до курсу “Геохімія” (1966) та “Міграція хімічних елементів у земній корі” (видана посмертно у 1975 р.), в яких узагальнені й проаналізовані новітні на той час досягнення вітчизняних і зарубіжних учених в області геохімії та кристалохімії. Ці праці й сьогодні є популярними серед студентів, викладачів, аспірантів денного та заочного навчання. М.М.Сливко розробив ряд методичних вказівок, робочих програм, інструкцій з мінералогії та геохімії, зокрема, вказівки до складання проектної частини дипломних робіт для студентів-геохіміків, програму першої виробничої практики за спеціальністю “Геохімія” для студентів III курсу геологічного факультету.

Визначальною рисою педагогічної діяльності Мартина Матвійовича Сливка було властиве йому чуття нового, дисциплінованість у роботі, відданість своєму обов’язку, високому покликанню педагога й ученого.

Широка ерудиція, педагогічний талант, виключна працелюбність і цілеспрямованість М.М.Сливка сприяли тому, що його лекції, виступи перед студентською аудиторією, наукові доповіді вирізнялися чіткістю, доступністю викладу, емоційністю, глибиною та новизною, супроводжувалися численними прикладами власних спостережень і досліджень, вони прищеплювали студентам інтерес і любов до мінералів. При цьому напрочуд гармонійно вписувався і зовнішній вигляд Мартина Матвійовича: завжди підтягнутий, стрункий, акуратний, з білосніжним комірцем, без зайвих рухів і жестів, на вустах легка посмішка. Ось він зайшов в аудиторію на першу вступну лекцію з геохімії на третьому курсі, привітався і трохи схвильованим голосом звернувся до студентів з такими напутніми словами: “Я не хочу, щоби ті знання, які я подам вам, залишилися у вашій пам’яті як зведення ще не зовсім чітких законів, мертвих канонів, щоб вони залишилися пасивним багажем. Для мене буде найвищою нагородою, якщо ваші геохімічні знання перетворяться у стимул дерзаних, у метод наукового пошуку, у дар передбачення” (1970-1972 рр.).

М.М.Сливка, як і більшість викладачів, турбувало недбайливе ставлення частини студентів до навчання. На вчених радах і студентських зборах він з хвилюванням і пересторогою підкреслював: “Найстрашнішою помилкою сучасного студента (60-70-і роки – *А.Я.*) є марна трата часу. Це загрожує загальною відсталістю більшості від рівня пред’явлених до них вимог. У цьому суть конфліктних ситуацій між викладачами (бувшими студентами 40-50-тих років) і студентами нашого часу”. На жаль, подібне трапляється і зараз.

М.М.Сливко активно включався у розгляд питань про вдосконалення навчального процесу на геологічному факультеті. Так, на одному з засідань ученої ради факультету (1965 р.) він темпераментно виступив із конструктивними міркуваннями та пропозиціями. Цитую фрагменти з його виступу: “...Чому я вчу студентів з мінералогії? Чому ми всі вчимо студентів на геолфаці? Тому, щоб вони уміли розпізнавати камінці та геометрично правильно вимальовувати геологічні складки та інші геометрично-структурні одиниці? Так, студенти повинні знати мінерали, однак вони повинні вміти не тільки розпізнавати їх за зовнішнім виглядом, але й використовувати ці ознаки для виявлення взаємозв’язку між мінералами, їх походженням та місцем у земній корі. Малюючи складки, ми немов би моделюємо земні процеси? Ні. Ми тільки фіксуємо геометрично окремі тіла (ділянки, частини) земної кори. Моделювання ж процесів, що відбуваються в земній корі, - це, перш за все, усвідомлення сенсу, змісту тих сукупностей фізико-хімічних процесів, які визначили сучасний вигляд Землі”.

Особливу увагу М.М.Сливко звертав на контроль, здійснюваний викладачем-керівником виробничої практики. У складеній ним програмі першої виробничої практики за спеціальністю “Геохімія” для студентів-геохіміків III курсу в одному з пунктів зафіксовано: “При можливості керівник відвідує місце проходження студентом практики. Коли ж така можливість відсутня, зв’язок керівника зі студентом здійснюється шляхом листування”. І Мартин Матвійович дотримувався цього пункту.

У сімейному архіві родини Сливків як реліквія зберігаються десятки листів та інших матеріалів, на які я посилалася вище і які люб’язно надала мені дружина М.М.Сливка Олена Петрівна.

Географія цих листів та їх зміст свідчать про постійний дійовий і творчий зв’язок Мартина Матвійовича зі студентами-практикантами та керівниками геологічних установ різних регіонів колишнього Радянського Союзу (Волинь, Забайкалля, Казахстан, Урал, Якутія, Таджикистан тощо), де працювали наші випускники, про турботу відносно працевлаштування студентів і молодих спеціалістів. І в кожному листі-відповіді М.М.Сливка є цінні поради, консультації, заохочування, підбадьорювання, побажання успіхів у перших кроках самостійної роботи на виробництві, у виснажливих маршрутах, у зборі цікавого польового матеріалу для подальших досліджень. Мартин Матвійович любив студентство і взагалі молодь, яка відповідала йому взаємністю. Дозволю собі навести уривок із листа М.М.Сливка, якого він писав додому влітку 1961 року, перебуваючи у науковому відрядженні на Уралі. Вірний своєму педагогічному покликанню, Мартин Матвійович, зустрівши на одному з родовищ групу уральських школярів, очолив їхню екскурсію. Ось як він описує цю подію: “... Ранком пішов на знаменитий родонітовий кар’єр, що знаходиться в 300-400 м від села Малая Сидельнікова, де я ночував. Це не кар’єр, а велика яма. Тільки почав колотити родоніт, як з’явилася ціла орава уральських школярів, учнів 7-9 класів, з двома вчителями – фізики та

іноземної мови. Вони вже побували на азбесті, в ізумрудних копальнях, проте вчителі нічого не знають. Вони направлялись, як і я, в Шабри. Так що йти до Шабрів (8-9 км) мені було весело. Задавали питання, починаючи від мінералу і закінчуючи будовою Землі та Всесвіту. В Шабрах відразу пішли на кар'єр. Вони назбирали мінералів, все підписали, я навчив їх загортати зразки і т.д. ... Вже приніс два рюкзаки турмалінів. Родовище чудове, красиве і своєрідне, та й турмалінів "до чортиків". Синіх турмалінів я не знайду, бо і місцеві мешканці їх тут ніколи не бачили".

Я з хвилюванням і захопленням читала ці листи. І в моїй уяві та пам'яті поставав багатогранний образ Мартина Матвійовича, якого я знала з перших повоєнних днів становлення нашого факультету по навчанню та співпраці як людину незвичайну, талановиту, життєрадісну, душевну. Спілкування з ним у різних аспектах збагачувало, приносило духовне й моральне задоволення.

Безмірно жаль, що Мартин Матвійович Сливко не дожив до свого семидесятиріччя, але жива яскрава пам'ять про нього, живі його наукові та педагогічні ідеї та діла, достойні наслідування й у наші дні.

А.А.Ясынска

PEDAGOGICAL ACTIVITIES OF MARTYN MATVIJOVYCH SLYVKO

Educational activities of M.M.Slyvko have been analyzed. His gift for teaching promoted bringing up young generation of geochemists and mineralogists.

Стаття надійшла до редколегії 28.06.1993